

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS OFICIALIOSIOS STATISTIKOS ĮSTATYMO NR. I-270
2, 3, 4, 6, 13, 14, 17 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
8-1 STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
(toliau – Projektas)
(TAP-20-1381) (20-9501(2))

2020-08-14 Nr.NV-2266

Vilnius

Įvertinę Projekto atitiktį įstatymams ir teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Projekto 1 straipsnio 1 dalyje keičiamo Oficialiosios statistikos įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 11 dalyje nustatytoje „respondento“ sąvokoje siūlymas įrašyti fizinį asmenį apibūdinančią formuluotę „*ūkinę veiklą vykdomas ar nevykdomas*“ (*kitais žodžiais tariant, tai bet koks fizinis asmuo*), nepakeičia „respondento“ sąvokos ir yra nereikalingas (savitikslis). Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad toks Įstatymo pakeitimas atliktas siekiant Įstatymo nuostatų taikymo aiškumo, patikslinant respondento sąvoką atskiriamas respondentas fizinis asmuo, vykdomas ūkinę veiklą, ir respondentas fizinis asmuo, nevykdomas ūkinės veiklos. Statistiniuose tyrimuose dalyvauja respondentai *fiziniai asmenys, vykdomys ūkinę veiklą*, kuriems yra prievolė neatlygintinai teikti statistinius duomenis, taip pat Administracinių nusižengimų kodekse nustatyta atsakomybė už prievolės nevykdymą. Respondentai fiziniai asmenys, nevykdomys ūkinės veiklos, kurie dalyvauja įvairiuose statistiniuose namų ūkių (gyventojų) tyrimuose (švietimo, sveikatos ir kt.), kuriuose jie teikia statistinius duomenis ar nuomonę apie save ar apie tam tikrą reiškinį, dalyvauja savanoriškumo pagrindu (Įstatymo 5 str. 1 d. 10 p.). Atkreiptinas dėmesys, kad siūlomu Įstatymo pakeitimu nebus pasiektas Projekto aiškinamajame rašte nurodytas tikslas, nes sąvokos papildymas minėta formuluote neatskleidžia, *kas turi privalomai teikti statistinius duomenis*, o kam ši prievolė nenustatyta. Siekiant Projekto aiškinamajame rašte nurodyto tikslo turėtų būti keičiama ne minėta sąvoka, bet, pvz., Įstatymo nuostatos, nustatančios respondentų pareigas (Įstatymo 17 str.).

2. Projekto 3 straipsnyje keičiamo Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 3 punkte siūloma praplėsti *kitų oficialiąją statistiką tvarkančių įstaigų* sąrašą ir jį įtraukti valstybės įmones ir viešąsias įstaigas. Siūlomas pakeitimas turėtų būti įvertintas Viešojo administravimo įstatymo 4¹ straipsnio kontekste, kurioje nustatyti apribojimai suteikti viešojo administravimo įgaliojimus valstybės įmonėms, ir viešosioms įstaigoms, *kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė*. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad pagal Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio 101 punktą administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo *kitos oficialiąją statistiką*

tvarkančios įstaigos – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, jeigu jų atliekami statistiniai tyrimai yra įtraukti į Oficialiosios statistikos programos I dalį, – dėl šio kodekso 221 straipsnyje numatytų administracinių nusižengimų.

3. Pagal Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 33 straipsnio nuostatas, valstybės informacinės sistemos valdytojas ir valstybės informacinės sistemos *tvarkytojas (tvarkytojai) paskiriamas (paskiriami) teisės aktu, kuriuo tvirtinami valstybės informacinės sistemos nuostatai*, todėl Projekto 4 straipsniu keičiamo Įstatymo 6 straipsnio 1 dalies nuostatos yra ne Įstatymo reguliavimo dalykas. Taip pat siekiant įgyvendinti teisinio aiškumo principą, įtvirtintą Teisėkūros pagrindų įstatyme, manome, kad nustatant naują informacinę sistemą, turėtų būti atskleista ir jos paskirtis.

4. Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad siekiant patenkinti vartotojų poreikius, greitai reaguoti į statistinės informacijos poreikį, Projektu siūloma Lietuvos statistikos departamentui suteikti teisę atlikti *užsakomuosius tyrimus*, kurių atlikimo sąnaudas padengia užsakovas. Siekiant Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatyto teisinio aiškumo principo įgyvendinimo, siūlome atskleisti Projekto 4 straipsniu keičiamo Įstatymo 6 straipsnio 5 dalies 5 punkte naujai įrašytos sąvokos „užsakomieji tyrimai“ turinį.

5. Projekto 4 straipsniu keičiamo Įstatymo 6 straipsnio 3 dalies 6 punkte nustatyta Lietuvos statistikos departamento teisė neatlygintinai gauti informaciją, duomenis, įskaitant ir asmens duomenis, tačiau nenurodyta, iš ko tie duomenys gali būti gaunami. Pažymėtina, kad turėtų būti įvardyti subjektai, nes jeigu nuostatoje siekiama reguliuoti teisinius santykius, susijusius su privačių asmenų valdomomis informacinėmis sistemomis (ar kitais jų tvarkomais duomenimis, dokumentais), kuriems specialieji įstatymai dėl jų veiklos pobūdžio nenustato pareigos kaupti ir tvarkyti tokią informaciją bei pateikti ją valstybės institucijoms, ir nustatyti valstybės institucijos imperatyvią teisę neatlygintinai gauti iš tokių privačių asmenų jų asmeniniais tikslais tvarkomus ir kaupiamus duomenis ar dokumentus, turėtų būti svarstomas nuostatos derėjimas su konstituciniu nuosavybės teisės apsaugos principu. Tokiu atveju siūlomas reguliavimas tiesiogiai apribotų privačių asmenų teisę į jų nuosavybę (kaupiamus ir tvarkomus duomenis, dokumentus, informaciją) ir sudarytų prielaidas valstybei tokia nuosavybe neatlygintinai naudotis. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad tuo atveju, jeigu nuostatoje vis dėlto siekiama reguliuoti teisinius santykius, susijusius su teise gauti reikalingus duomenis iš valstybės ar savivaldybių institucijų ar iš kitų asmenų, kurie specialiaisiais įstatymais dėl jų veiklos pobūdžio yra įpareigoti kaupti atitinkamą informaciją ir pateikti ją valstybės institucijoms, nuostatoje tai turėtų būti aiškiai nurodyta. Priešingu atveju, derėtų praplėsti reguliavimą, aiškiai nustatant duomenų ar informacijos gavimo iš privačių asmenų principus ir (ar) tokių duomenų gavimo atlygintinumą.

6. Projekto 5 straipsniu pildomo Įstatymo 8¹ straipsnyje siūloma įtvirtinti naują instituciją Oficialiosios statistikos kokybės užtikrinimo tarybą (toliau – Taryba), *prižiūrinčią* Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimą Lietuvos statistikos departamente ir kitose oficialiąją statistiką tvarkančiose įstaigose ir rengiančią šioms prižiūrimoms įstaigoms *rekomendacijas*. Siūlome įvertinti, ar ši priežiūros funkcija bus tinkamai įgyvendinta, nes Tarybos rekomendacijos yra neprivalomo pobūdžio, tačiau iš kitos pusės – Taryba negali priiminėti privalomų sprendimų, nes tai prieštarautų Viešojo administravimo įstatymo 6 straipsnio 3 daliai, kurioje nustatyta, kad individualius administracinius aktus turi teisę priimti viešojo administravimo

subjektai, turėdami šio įstatymo nustatyta tvarka jiems suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus. Taip pat Projektas turėtų būti papildytas nuostatomis dėl šios institucijos teisinio statuso ir sudarymo tvarkos (sudaro 5 nariai, kuriuos skiria ir atšaukia nurodytos institucijos, t. y., atskleista tik institucinė sudėtis), tačiau nėra bendro teisės akto, iš kurio matytųsi, kokie konkretūs asmenys sudarys Tarybą, t. y., kuriame būtų patvirtinta Tarybos personalinė sudėtis. Taip pat siūlome papildomai įvertinti, ar nereikėtų nustatyti kadencijų skaičiaus ir, kaip dera tai, kad Lietuvos statistikos departamentas, kurio Europos statistikos praktikos kodekso įgyvendinimą prižiūri Taryba, dalyvauja Taryboje stebėtojo teisėmis ir kita.

7. Atsižvelgiant į įstatymų projektų svarstymo ir priėmimo Seime procedūras ir jų trukmę, Seimo rudens sesijos pradžios datą (rugsėjo 10 d.) bei remiantis Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.1R-298, 26 punktu, tikslintina Projekto 10 straipsnio 1 dalis, numatant vėlesnę nei 2020 m. rugsėjo 30 d. jo įsigaliojimo datą (atitinkamai koreguojant ir šio straipsnio 2 d. numatytą terminą). Be to, Projekto aiškinamajame rašte turėtų būti pagrįsta, kodėl siūloma tokia Įstatymo įsigaliojimo data.

8. Taip pat Projekto aiškinamąjį raštą siūlome tikslinti šiais aspektais:

1) Siūlome tikslinti Projekto aiškinamojo rašto 3 punkte pateiktą informaciją, nes nurodymas, kad „oficialiosios statistikos organizavimą reglamentuoja Oficialiosios statistikos įstatymas“ neatskleidžia, *kaip* šiuo metu reguliuojami Projekte aptarti teisiniai klausimai.

2) Projekto aiškinamojo rašto 12 punkte turėtų būti pateikiama informacija ne tik dėl lėšų poreikio, bet nurodoma, iš kokių finansavimo šaltinių bus finansuojamas nurodytas lėšų poreikis (negali būti sukurta tokia teisinė situacija, kai priimamas įstatymas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba skiriama nepakankamai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas)).

9. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728, 33 punktą, rengėjas, nesutinkantis su išvada teikiančių subjektų pateiktomis pastabomis ir pasiūlymais, organizuoja suinteresuotų institucijų pasitarimą, jeigu nesutarimų pašalinti nepavyksta kitais būdais (pvz., derinant Projektą darbo tvarka elektroniniu paštu). Tačiau teikime Vyriausybei nenurodyta, kad patikslintas Projektas buvo koku nors būdu derintas su suinteresuotomis institucijomis ar organizuotas šis pasitarimas. Taip pat manome, kad derinimo pažymoje pateikti argumentai dėl pastabų, į kurias buvo neatsižvelgta nėra pakankami ir pagrindžiantys Projekte siūlomą teisinį reguliavimą, o ir kai kurios pastabos, į kurias atsižvelgta tik iš dalies – neįvertintos derinimo pažymoje (pvz., Teisingumo ministerijos 2020 m. liepos 9 d. išvados Nr. 20-9501 1, 3, 4 pastabos). Atsižvelgdami į tai, manome, kad prieš svarstant Projektą Vyriausybėje turėtų būti tinkamai įgyvendinta minėta Vyriausybės darbo reglamento 33 punkto nuostata.

Aida Gritienė, tel. 870663839, el. p. aida.gritiene@lr.lt